

Överklagande av bygglov för uppförande av en 72 m hög radiomast och 2 st teknikbodar på Täfteå 33:35 Umeå kommun byggnadsnämnden 2002-08-19 § 154
Dnr LOV 2001-1312 Begäran om inhibition

Härmed överklagas rubricerade bygglov.
Inhibition begärs.

A. Kommunens riktlinjer

Kommunens riktlinjer underskattar hälsoeffekterna

I kommunens riktlinjer sägs i sak att man kan bortse från eventuella hälsoeffekter av strålningen från basstationer för mobiltelefoni. Det enda man behöver ta hänsyn till är somliga människors oro.

Detta stämmer inte alls med å ena sidan kunskapsläget, å andra sidan försiktighetsprincipen, som skall tillämpas.

I riktlinjerna görs hänvisningar till SSI, som på sin hemsida kommer med en del direkta felaktigheter i frågan. Bland annat sägs att det saknas forskning som visar på skaderisker under ICNIRP:s gränsvärden. Mer om detta nedan.

I riktlinjerna står också följande som särskilt viktigt i samband med bygglov:

"Sökanden bör tillämpa försiktighet samt utreda alternativa placeringar för att minimera exponeringen av radiovågor för närboende så långt det är möjligt"

så har uppenbarligen inte skett i detta fall trots att även miljönämnden rekommenderat detta.

B. Prövning mot gällande lagar

1. Situationen är allvarlig

Många människor mår mycket dåligt där de bor, på grund av strålningen från basstationer för mobiltelefoni, och har inte råd att skaffa ett boende i en miljö som de tål. De som har råd att skaffa ett boende i en miljö som de tål, vågar kanske inte, därför att när som helst kan det komma en ny basstation intill deras nya bostad. Många har ändå bytt bostad, och i många fall valt en primitiv bostad på landet, därför att där mår de åtminstone bättre.

Om inte hälsoaspekterna beaktas, blir det snart mycket svårt för elflyktingar att hitta en lämplig miljö, eftersom 3 G skall täcka all permanentbebyggelse. Då blir situationen mycket allvarlig.

Tyvärr kan du som läser detta stå i tur att bli elöverkänslig.

Därför behöver följande beaktas inför kommunens ställningstagande och vid överprövning när det gäller bygglov som har att göra med basstationer för mobiltelefoni.

2. Hälsoaspekterna skall beaktas vid bygglovprövning

LOKALISERINGSPRÖVNING

2 kap 2 § plan- och bygglagen säger:

".. en från social synpunkt god livsmiljö, goda miljöförhållanden i övrigt ..skall främjas (vid planläggning). Vad som anges i första stycket skall beaktas även i andra ärenden enligt denna lag."

2 kap 3 § plan- och bygglagen säger:

"Bebyggelse skall lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn till de boendes och övrigas hälsa."

KRAV PÅ BYGGNADER M M

3 kap 2 § plan- och bygglagen säger:

"Byggnader skall placeras och utformas så att de eller deras avsedda användning inte ... medför fara eller betydande olägenheter för omgivningen."

Plan- och bygglagen 2 kap 1§ säger:

" Vid planläggning och i ärenden om bygglov och förhandsbesked skall bestämmelserna i 3 och 4 kap miljöbalken tillämpas."

I 3 kap miljöbalken finns 10 st paragrafer där det som sägs i 2 kap plan- och bygglagen utvecklas.

Hälsoeffekterna skall alltså enligt lag beaktas vid bygglovprövning.
--

3. Försiktighetsprincipen skall tillämpas vid bygglovprövning

Miljöbalkens hänsynsregler

Miljöbalken kräver att verksamhetsutövaren tillämpar försiktighetsprincipen. Frågan om mobiltelefonins hälsoeffekter kan alltså inte behandlas på samma lättvindiga sätt som frågan om asbestens, hormoslyrets etc skadlighet behandlades på sin tid.

Den som förnekar hälsoeffekter har bevisbördan

Enligt 2 kap 1 § miljöbalken är det de som ifrågasätter uppgifterna om hälsoeffekter som har bevisbördan.

Man kan inte avvisa de drabbades berättelser med motiveringen att de negativa hälsoeffekterna av strålningen från basstationerna inte är vetenskapligt styrkt.
--

Försiktighetsprincipen gäller även för plan- och bygglagen

Formellt gäller inte 2 kap miljöbalken vid bygglovprövning, men även PBL innehåller regler som innebär att försiktighetsprincipen inklusive lokaliseringsprincipen etc måste följas. I proposition 1997/98:90 sid 158-159 sägs:

"De ändringar som trädde i kraft den 1 januari 1996 tillgodoser flertalet av de krav som omfattas av hänsynsreglerna i miljöbalken. ...

Den ökade vikten av miljöfrågorna och miljöbalkens hänsynsregler kommer därför att få genomslag även vid tillämpningen av plan- och bygglagen."

De allmänna hänsynsreglerna i 2 kap miljöbalken skall tillämpas även vid bygglovprövning.
---

4. Inga bygglov förrän kunskapsläget retts ut

Erfarenheten visar att basstationerna ger hälsoeffekter

Vi elöverkänsliga, enligt Socialstyrelsen ca 200 000 vuxna plus ett okänt antal barn, vet redan att hälsan påverkas negativt av strålningen. Somliga får kraftiga hälsoeffekter av basstationerna för mobiltelefoni även på flera kilometers avstånd. Den officiella vetenskapen avfärdar utan grund våra erfarenheter av detta samband som oro, eller som ett psykologiskt fenomen.

Erfarenheterna av hälsoeffekter har inte utvärderats på ett sådant sätt att de kan avfärdas.
--

Forskningen stöder erfarenheterna av hälsoeffekter

Ett stort antal vetenskapliga rapporter indikerar hälsoeffekter av mikrovågstrålning med en strålningsstyrka som understiger den som allmänheten utsätts för från basstationer för mobiltelefoni.

Det saknas vetenskapligt underlag för att avfärda de rapporter som indikerar hälsoeffekter.

Gränsvärden för biologiska effekter av mikrovågor saknas

Ibland avslås överklaganden med motiveringen att strålningsstyrkan är långt under EUs rekommenderade gränsvärden.

Men gränsvärdena tar bara hänsyn till fysiska effekter, när strålningsenergin omvandlas till värmeenergi.

Strålningen från basstationerna ger upphov till biologiska hälsoeffekter, vilket innebär att strålningen i sig stör cellens normala funktion. I varje fall är det mycket som tyder på detta. För sådana effekter finns det inga gränsvärden.

De gränsvärden som bara tar hänsyn till fysiska effekter är irrelevanta, och kan inte åberopas som stöd för att basstationerna inte kan ge hälsoeffekter.

Att exponeringen underskrider gränsvärdet innebär inte att den är oskadlig

Gränsvärden får i princip aldrig vara för låga. Därför är de regelmässigt för höga. Man kan aldrig vara säker på att en viss exponering inte ger upphov till hälsoeffekter som inte är säkerställda. I EUs rekommendation sägs uttryckligen att de rekommenderade gränsvärdena endast tar hänsyn till säkerställda hälsoeffekter.

Gränsvärdena brukar inte ta hänsyn till extra känsliga individer. Det är exempelvis tillåtet att baka bröd som innehåller stora mängder gluten.

Det är orimligt att säga: "Exponeringen är under gränsvärdet, alltså är den oskadlig".

Man kan aldrig säga att en viss exponering är ofarlig

I Lägesrapport 1999 från RALFS arbetsgrupp bilaga 4 sid 2 sägs:

"I enlighet med traditionell och modern vetenskapsteori finns ingen möjlighet att *bevisa* (författarnas kursivering) att en faktor är ofarlig.

Frågan om "man har bevisat att något är ofarligt" blir därigenom enbart retorisk och saknar innehåll eftersom svaret alltid måste bli nej.

En sådan grupp saknas därför i IARC:s klassificering"

Man kan alltså aldrig säga att en viss exponering är ofarlig, och det oavsett vilka gränsvärden som finns. Man kan på sin höjd säga att en viss exponering med dagens kunskap kan betraktas som ofarlig.

Alla påståenden med innebörden att strålningen från basstationerna är ofarlig är ovetenskapliga.

Strålskyddsinstitutet bryter mot grundläggande vetenskapliga principer

Strålskyddsinstitutet, den centrala förvaltningsmyndigheten för frågor om skydd av människor, djur och miljö mot skadlig verkan av joniserande och icke-joniserande strålning, säger på sin hemsida:

"Sammanfattningsvis gäller att basstationer för mobiltelefoni inte innebär någon risk ur strålskyddssynpunkt".

Som nyss nämnts, strider detta påstående mot den vetenskapliga grundprincipen att man aldrig kan säga att en viss exponering är oskadlig.

Strålskyddsinstitutets besked strider mot en grundläggande vetenskaplig princip. Alltså kan rättsinstanserna inte grunda sina beslut på Strålskyddsinstitutets besked.

Strålskyddinstitutet påstår att forskning om skadeverkningar saknas

I samma dokument påstår SSI att "Gränsvärdena är baserade på den uppvärmningseffekt som radio och mikrovågor ger upphov till i människor. Man har under årens lopp livligt diskuterat om det också finns andra effekter som kan vara skadliga. Det finns ännu inga forskningsresultat som visar detta"

(Källa: http://www.ssi.se/ickejoniserande_stralning/Magnetfaelt/Mobiltele/Mobiltele.html)

Kjell Hansson-Mild sa på kommunens informationsträff April –2002 om 3G-utbyggnaden att forskarna idag är överens om att det finns s.k icketermiska effekter. Alltså skadeverkningar som ligger under dagens gränsvärden. Ett mycket bra exempel på sådan forskning är:

Persson BRR, Salford LG, Brun A "Blood-brain barrier permeability in rats exposed to electromagnetic fields used in wireless communication", *Wireless Networks* 1997; 3: 455-461

I denna studie (som jag skickade in information om till byggnadsnämnden inför ärendet) så användes ett SAR värde på 400 mikrowatt/kg alltså ca 5000 ggr lägre än dagen gränsvärde. Studierna om Blod-Hjärnbarriären är upprepade flera ggr av olika forskare med liknande resultat.

Exempel på detta:

Albert EN, Grau L, Kerns J, "Morphologic alterations in hamster blood-brain barrier after microwave irradiation", *J Microw Power* 1977; 12: 43-44

Albert EN, "Light and electron microscopic observation on the blood-brain barrier after microwave irradiation", In: *Symp Biol Eff Measure Radiofr/Microwaves, FDA 77-8026* (ed. DG Hazzard), HEW Publications, Washington, DC, 1977, pp 294-304

Schirmacher A, Winters S, Fischer S, Goeke J, Galla HJ, Kullnick U, Ringelstein EB, Stogbauer F, "Electromagnetic fields (1.8 GHz) increase the permeability to sucrose of the blood-brain barrier in vitro", *Bioelectromagnetics* 2000; 21: 338-345

Fritze K, Sommer C, Schmitz B, Mies G, Hossmann KA, Kiessling M, Wiessner C, "Effect of global system for mobile communication (GSM) microwave exposure on blood-brain barrier permeability in rat", *Acta Neuropathol (Berl)* 1997; 94: 465-470

Ohmoto Y, Fujisawa H, Ishikawa T, Koizumi H, Matsuda T, Ito H, "Sequential changes in cerebral blood flow, early neuropathological consequences and blood-brain barrier disruption following radiofrequency-induced localized hyperthermia in the rat", *Int J Hyperthermia* 1996; 12: 321-334

Salford LG, Brun A, Sturesson K, Eberhardt JL, Persson BR, "Permeability of the blood-brain barrier induced by 915 MHz electromagnetic radiation, continuous wave and modulated at 8, 16, 50, and 200 Hz", *Microsc Res Tech* 1994; 27: 535-542

Neubauer C, Phelan AM, Kues H, Lange DG, "Microwave irradiation of rats at 2.45 GHz activates pinocytotic-like uptake of tracer by capillary endothelial cells of cerebral cortex", *Bioelectromagnetics* 1990; 11: 261-268

Albert EN, Sherif M, "Morphological changes in cerebellum of neonatal rats

exposed to 2.45 GHz microwaves", Prog Clin Biol Res 1988; 257: 135-151

Strålskyddsinstitutets besked strider mot verkligheten. Alltså kan rättsinstanserna inte grunda sina beslut på Strålskyddsinstitutets besked.

Motsättningen måste redas ut innan bygglov lämnas

De officiella beskeden om mobiltelefonins oskadlighet stämmer alltså inte. I detta läge är det en orimlig uppgift för rättsinstanserna att ta ställning till ansökningar om bygglov med koppling till basstationer för mobiltelefoni.

Inga bygglov kan beviljas förrän en oberoende utredning klarlagt kunskapsläget.

5. Inget bygglov utan ett yttrande från miljöexpertis, baserat på ett klarläggande av kunskapsläget

Prövningen av hälsoaspekterna kräver särskild sakkunskap

Bygglovhandläggare har inte kompetens att självständigt bedöma hälsoeffekterna av strålningen. Dessa är primärt en miljöbalksfråga. Därför krävs innan beslut fattas i ett bygglovärende som har att göra med basstationer för mobiltelefoni ett utlåtande från en miljöhandläggare, där hälsoaspekterna har beaktats.

Ett sådant utlåtande finns i detta fall och där sägs att en alternativ placering är motiverad.

Kommunen ansvarar för prövningen av hälsoaspekterna

Som visats ovan, stämmer inte de officiella beskeden om mobiltelefonins oskadlighet. Miljönämnderna saknar, möjligen med något undantag, egen kompetens för att reda ut motsättningen mellan å ena sidan de officiella beskeden från Strålskyddsinstitutet m fl och å andra sidan de drabbades erfarenheter, vetenskapliga indikationer om hälsoeffekter och vedertagna vetenskapliga principer.

I detta läge är det en orimlig uppgift för kommunen att ta ställning till ansökningar om bygglov med koppling till basstationer. En kommun som ändå tar på sig denna uppgift måste för sin bedömning konsultera ett antal experter representerande de olika uppfattningarna om hälsoeffekter av mobiltelefoni, och bilda sig en uppfattning om vilka experter man kan lita på.

Flertalet, för att inte säga alla kommuner avstår från att reda ut motsättningen mellan å ena sidan de officiella beskeden från Strålskyddsinstitutet m fl och å andra sidan de drabbades erfarenheter, vetenskapliga indikationer om hälsoeffekter och vedertagna vetenskapliga principer. De har då inte underlag för att bevilja bygglov.

6. Inga bygglov förrän åtgärder vidtas för att kraftigt minska allmänhetens exponering

Enligt många personers erfarenheter räcker det med någon enstaka nanowatt per kvadratmeter för att de mest känsliga skall få hälsoeffekter. Dessa erfarenheter har inte utvärderats på ett sådant sätt att de kan avfärdas.

Enligt 2 kap 1 § miljöbalken ligger bevisbördan hos dem som hävdar att det inte finns något orsakssamband mellan strålningen och försämringarna av hälsan.

Hundratals meter från en byggnad med flera sändare kan exponeringen i marknivån vara i storleksordningen 3 000 nanowatt per kvadratmeter. Detta måste ge stora problem för dem som blir sjuka av mycket svagare exponering. Dessutom ligger det nära till hands att förmoda att en så kraftig exponering är en folkhälsofara. Det finns inget underlag för att avfärda en sådan förmodan.

I detta läge kan allmänhetens exponering för strålning från mobiltelefoni inte ytterligare ökas genom tillkomsten av nya sändare. Tvärtom måste åtgärder vidtas för att kraftigt

minska exponeringen innan nya sändare tillkommer. Nya sändare måste utformas så att exponeringen från dem begränsas.

Exponeringen kan begränsas genom

- antenner med god riktverkan.
- minskning av sändarnas uteffekt.
- moderna antenner som kan ge olika strålningsstyrka i olika lobar beroende av behovet.

Det handlar inte om att minska den maximala exponeringen med exempelvis 10 %. Det kanske bland annat handlar om att exponeringen ingenstans skall överstiga 30 nanowatt per kvadratmeter.

Enligt 2 kap 3 § miljöbalken skall verksamhetsutövaren använda bästa möjliga teknik. Han skall även vidta försiktighetsmått så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Dessa krav gäller även befintliga basstationer.

Enligt 3 kap 2 § plan- och bygglagen skall byggnader, master etc placeras och utformas så att deras avsedda användning inte medför fara eller betydande olägenheter för omgivningen. Denna föreskrift måste vara uppfylld för att bygglov skall beviljas, oavsett om området omfattas av detaljplan. Att bevilja bygglov för fler basstationer där exponeringen redan är för hög, strider mot denna paragraf.

7. Inga bygglov förrän det finns kommunala riktlinjer

Enligt många personers erfarenheter räcker det med någon enstaka nanowatt per kvadratmeter för att de mest känsliga skall få hälsoeffekter.

Men operatörerna har förbundit sig att vid 99,98 % av allt permanentboende ge en minimiexponering av två nanowatt per kvadratmeter.

Det behövs alltså elektromagnetiska frizoner, där de känsligastes behov av någonstans att ta vägen sätts före kravet på täckning för mobiltelefoni.

Det krävs även en reduktion av den mycket kraftiga exponeringen, upp till 3 000 nanowatt per kvadratmeter, och på sina håll mer, inom stora områden.

Operatörerna behöver spelregler, så att de kan förutse byggnadsnämndernas bedömningar. Därför behövs kommunala riktlinjer som reglerar:

1. hur den inom stora områden alldeles för höga exponeringen skall minskas.
2. vilka områden som skall utgöra elektromagnetiska frizoner, där exponeringen är tillräckligt svag för de mest känsliga.

Behovet av kommunala riktlinjer antyds i regeringens beslut den 10 januari 2002 beträffande ett bygglovärende i Uddevalla kommun.

Enligt 3 kap 2 § plan- och bygglagen skall byggnader, master etc placeras och utformas så att deras avsedda användning inte medför fara eller betydande olägenheter för omgivningen. Denna föreskrift måste vara uppfylld för att bygglov skall beviljas, oavsett om området omfattas av detaljplan. Innan realistiska kommunala riktlinjer föreligger kan man inte säga att denna föreskrift är uppfylld.

8. Inga bygglov förrän det föreligger en helhetsbild av hur utbyggnaden skall ske

3 G kännetecknas av att sändarna bildar ett nät som skall täcka bebyggelsen. Om en sändare omlokaliseras, så kanske flera näraliggande sändare behöver omlokaliseras. Om flera sändare omlokaliseras, så kanske hela kartan behöver ritas om. Det är då inte acceptabelt att lokaliseringen blir låst av några bygglov innan helhetsbilden är klar.

9. Rättsinstanserna är inte bundna av statliga myndigheters besked, men skall följa skälig rättspraxis

Myndigheternas besked måste inte följas

Varken byggnadsnämnden eller någon annan rättsinstans måste följa en statlig myndighets besked om kunskapsläget. Tvärtom är rättsinstansernas uppgift att väga olika aktörers besked mot varandra. Rättsinstanserna skall alltså inte följa Strålskyddsinstitutets uppenbart felaktiga besked att strålningen inte kan ge hälsoeffekter.

Rättspraxis skall respekteras

Rättsinstanserna skall ta skälig hänsyn till rättspraxis.

Tidigare godtog regeringen Strålskyddsinstitutets felaktiga försäkran att basstationer för mobiltelefoni inte innebär någon risk ur strålskyddssynpunkt. En sådan felaktig rättspraxis bör rättsinstanserna inte känna sig bundna av.

Regeringens beslut den 10 januari 2002 beträffande ett bygglovavärende i Uddevalla kommun kan inte rimligtvis tolkas på annat sätt än att rättsinstanserna skall ta hänsyn till risken för hälsoeffekter av strålningen. Det finns alltså rättspraxis som stöder uppfattningen att rättsinstanserna inte behöver bry sig om Strålskyddsinstitutets felaktiga besked.

Somliga säger att man inte skall bry sig om det här beslutet, eftersom det inte är slutgiltigt. Men det viktiga är att regeringen har intagit en ny ståndpunkt. Det finns ingen anledning att alla drabbade skall behöva vänta på att det här ärendet blir slutligt avgjort innan regeringens uppfattning avspeglas i andra avgöranden av andra instanser.

C. Alla ansökningar om bygglov avseende basstationer angår alla elöverkänsliga

Alla basstationer påverkar alla elöverkänsliga. De skall kunna skaffa en bostad, besöka butiker, myndigheter, vänner i deras bostäder, färdas på vägarna, röra sig i parker, på motionsslingor etc.

Elöverkänsliga har rätt att överklaga bygglov som har att göra med basstationer för mobiltelefoni

Ibland avslås överklaganden med motiveringen att bygglovet enligt praxis bara angår dem som bor alldeles intill, dem som kan se masten etc.

Men av 22 § förvaltningslagen framgår att den som beslutet angår har rätt att överklaga. Självklart angår beslutet den som kan få hälsoeffekter av strålningen. Praxis som bygger på skymd utsikt, risk för ras etc, kan inte åberopas för inskränkningar i lagens besked att den som beslutet angår har rätt att överklaga.

Alla ansökningar om bygglov avseende basstationer skall annonseras i ortspressen

Eftersom ansökningar om bygglov avseende basstationer angår alla elöverkänsliga, i varje fall alla som kan drabbas av strålningen på ett eller annat sätt, är det nödvändigt att alla ansökningar om bygglov avseende basstationer annonseras tydligt i ortspressen, så att alla som ansökningarna angår får möjlighet att se informationen.

D. Aktuellt ärende

Avståndet till min stuga från den tilltänkta masten är ca 900 m. Det är inte tillräckligt för att man skall kunna bortse från hälsoeffekter i området. Jag har personlig erfarenhet av att akut känna av en mast i stadsmiljö på ca 500 m. (Avståndet mellan Teliakvarteret och länsstyrelsen i Umeå, gäller GSM 1800 MHz). Då denna mast blir betydligt högre plus att det inte finns några husväggar eller dylikt som dämpar strålningen är det rimligt att anta att strålningen kommer att innebära ohälsa. Särskilt om man räknar med att jag

av erfarenhet lärt mig att en av de viktigaste faktorerna är exponeringstiden. Denna blir som störst där man skall sova och vistas längre perioder.

P.g.a osäkerheten vad som kommer att hända när 3G-nätet byggs ut är det mycket viktigt för mig att min sommarstuga hålls så fri som möjligt från störande strålning. Det är möjligt att jag tvingas flytta ut dit permanent p.g.a. att det blir omöjligt att vistas längre stunder inom stadsbebyggt område. Redan idag behövs stugan som viloplats då den miljö jag utsätts för i Umeå innebär hälsoeffekter vid långvarig vistelse.

E. Inhibition

Av följande skäl är det viktigt att inhibition beslutas:

1. Underlaget för beslutet är otillräckligt.
2. Mycket tyder på att en villkorslös etablering av en mobiltelefonimast på platsen skulle få allvarliga konsekvenser.

Sammanfattning

Bygglovet bör upphävas därför att:

- hälsoaspekterna inte har beaktats.
- försiktighetsprincipen inte har tillämpats.
- en oberoende utredning av det vetenskapliga läget saknas.
- åtgärder inte har vidtagits för att kraftigt minska allmänhetens exponering.

realistiska kommunala riktlinjer som kan ligga till grund för bygglovprövningen saknas.

det inte föreligger någon helhetsbild av hur utbyggnaden skall ske

Av ovanstående skäl bör inhibition beslutas.